

# DEN KOMMENDE KAMP OM KONTANTERNE AF NATIONALBANKDIREKTØR, FORMAND FOR BETALINGSRÅDET PER CALLESEN

BRAGT I JYLLANDSPOSTEN  
DEN 24. JUNI 2016

Politikerne skal snart tage stilling til en sag, der måske kan få folkelig interesse. Nemlig spørgsmålet om, hvorvidt danske butikker skal være forpligtet til at modtage kontanter – altså danske mønter og pengesedler.

Det spørgsmål har tidligere været oppe, og erfaringen er, at debatten lynhurtigt kan blive polariseret. Nogle vil mene, at vi sagtens kan klare os uden kontanter, imens andre vil slå til lyd for, at konsekvenserne bliver forfærdelige.

Nationalbanken vil gerne opfordre til et vist mådehold i den diskussion. Uanset, hvad der måtte blive besluttet, så bliver det ikke nogen national katastrofe. De potentielle forandringer for danskerne vil med al sandsynlighed blive små, gradvise, naturlige og på grænsen til det umærkelige.

Beslutningen vil gå i én af tre retninger. Der er plusser og minusser ved dem alle, men ingen af dem vil være katastrofale. Forklaringen er som følger.

## **Fra skal til kan?**

Det, der skal tages stilling til, er kontantreglen – også kendt som kontantpligten. Den betyder, at butikker, ved betjent salg, er forpligtede til at kunne tage imod kontanter. Det er en skal-regel, der blev indført i 1984 i forbindelse med introduktionen af Dankortet.

Diskussionen om reglens fremtid vil komme op, fordi lov om betalingstjenester skal revideres grundet et opdateret EU-direktiv. Når man alligevel har fat i loven, vil det være naturligt at tage stilling til den danske særregel om kontanter.

En mulighed er, at man simpelthen fjerner reglen (altså fjerner skal), hvorefter forretninger selv må bestemme, i hvilket omfang de vil modtage kontanter.

Konsekvenserne af denne potentielle bevægelse er emnet i en netop udkommet rapport fra Betalingsrådet. Bag rapporten står en arbejdsgruppe, som, ud over Nationalbanken har haft deltagel-

se af en række repræsentanter fra bl.a. industri, erhverv, finanssektor, handicappede, socialt udsatte og ældre. Rapporten er ikke præget af enighed.

På den ene side er der forretningerne. De vil gerne frit kunne vælge kontanter fra i bestemte situationer. De fokuserer naturligt på de minusser, der er ved at håndtere kontanter. Et er, at de er dyre at have med at gøre (de skal tælles, transporteres og tælles igen) – håndteringen af kontanter koster rundt regnet det dobbelte af en Dankortbetaling. Men meget værre: De er attraktive at røve. Så det ville være trygt for personalet, hvis fx tankstationen er kontantfri fra kl. 18 til 06. Godt syv ud af ti røverier sker i det tidsrum.

Overfor det står en række interessenter, der holder fast i behovet for at bevare kravet om kontantpligt. De argumenterer for, at kontanter har stor betydning for mange mennesker. Det gælder fx blinde og svagtseende. De kan føle, hvilken seddel de står med i hånden. Kørestolsbrugere har til tider svært ved at se og nå kortterminalen. Også socialt udsatte lever i høj grad i en kontantbaseret hverdag, da kontanter er simple, gode til en vis budgetstyring og ikke efterlader spor. Børn har ikke rigtig andre muligheder end kontanter, ligesom en del ældre oplever, at kontanter i mange sammenhænge er at foretrække.

### **Anvendes mindre**

At kontanter i visse dele af samfundet er populære, har Nationalbanken i sagens natur ingen indsigelser imod. Det er trods alt en vare, vi selv har på hylden – vi har eneret i Danmark på at trykke penge.

Men samtidig taler udviklingen sit særdeles tydelige sprog. I årtier har kontanter haft en vigtig betydning, efterhånden som alternativerne er blevet flere og stadig mere smarte. Først Dankortet, så MobilePay og Swipp, (der kombineret med straksclearingen gør det muligt døgnet og året rundt, fx via mobilen, at sende penge, som modtageren har øjeblikkeligt) så det kontaktløse Dankort og lige om lidt Dankort på mobilen.

Balancen mellem kortbetalinger og kontanter tippede i 00'erne, og siden har betalingskort været det dominerende betalingsmiddel. I detailhandelen fyldte kontanter før årtusindeskiftet 60 pct. af omsætningen. I dag er der tale om 20 pct.

Danskerne er, sammen med svenskerne og nordmændene, de mest kortbrugende og mindst kontantbrugende folkefærd i Europa. Og den danske befolkning er mere digitalt parat end andre europæiske folk. Godt halvdelen af alle borgere i EU handlede sidste år en eller flere gange på nettet. Blandt danskerne gjaldt det for næsten 80 pct.

Udviklingen mod de digitale løsninger understøttes af en offentlig sektor, der med NemID og NemKonto må formodes at have bidraget væsentligt til at vænne danskerne til nye betalingsvaner. Ifølge Danmarks Statistik havde 92 pct. af de over 15-årige i 2015 NemID.

Selv om antallet af bankfilialer er blevet færre, har vi stadig mange hæveautomater, og danskerne kan som oftest hæve kontanter i forretningerne. Afstanden til en hæveautomat er langt mindre end i Norge og Sverige, hvor der har været debat om kontanters tilgængelighed.

### **De tre mulige beslutninger**

Det er dog på ingen måde Nationalbankens vurdering, at Danmark er ved at udvikle sig til et kontantløst samfund. Sedler og mønter er her, og de vil fortsat være her, uanset, hvad Folketinget måtte beslutte om betalingstjenestelovens § 56 – kontantreglen.

Af mulige beslutninger er der, som nævnt, tre.

Den ene er, at man fastholder reglen. Minusset ved den beslutning er, at den har tiden imod sig.

I det offentlige er der en stigende modstand mod kontanter, og der er eksempler på både kantine og borgerservicekontorer, der har fået lov til at være kontantløse. Argumentet er, at det sparer administrative ressourcer, og at det giver et tryggere arbejdsmiljø (mindre risiko for røveri).

Og i det private – ja, jeg tror mange af os kender til eksempler på forretninger, der ikke tager imod kontanter.

Det vil vi utvivlsomt opleve flere og flere eksempler på. Hvilket efterlader lovgiver, der måtte fastholde kontantreglen, i et dilemma. Bliver loven brudt? Hvornår skal der sanktioneres, hvornår vender man det blinde øje til?

Vil kontantpligt skubbe flere forretninger til i stedet at udbyde internethandel og selvbetjening, hvor der ikke er pligt til at tage imod kontanter? Vil det forvride konkurrencen og gå ud over service og betjening?

Kan kontantpligt gå ud over den service der tilbydes digitale betalere? Pligt til at tage imod kontanter er jo hverken en pligt til at etablere forretning bestemte steder eller holde åbent sent om aftenen.

Den anden mulige beslutning er at ophæve reglen helt. Det kan ikke afvises, at det kan betyde, at enkelte – et eller andet sted – oplever at komme i klemme, fordi nogle forretninger ikke vil tage imod kontanter.

Men på den anden side, så bliver problemet næppe stort. Man må forvente, at butikkerne gerne vil betjene mennesker, som har gangbar mønt på lommen. De fleste butikker vil gerne have så mange kunder som muligt og størst mulig omsætning.

Uden kontantreglen vil det være aftalefriheden, der gælder. Man aftaler sig frem, hvilket i praksis fx vil betyde, at en butik skilter tydeligt med 'Ingen kontantbetjening mellem kl. 18 og 06. I Sverige

gælder denne aftalefrihed – og svenskerne kan stadig betale med kontanter. Faktisk er der flere, der oplever problemer med at betale med betalingskort end med kontanter.

Den tredje mulige beslutning er en mellemting. Altså midt i mellem at fastholde og fjerne reglen. Fx kunne man fastholde, at visse handlende – der har en særlig samfunds- eller sundhedsmæssig betydning (fx apoteker, dagligvarebutikker og kantiner på sygehuse) – fortsat skal modtage kontanter, mens andre (fx flyselskaber, mobilbutikker og restauranter) frit kan vælge. Man kunne også vælge at ophæve reglen på de mest røveriplagede tidspunkter af døgnet.

Uanset, hvilken af de tre beslutninger man træffer, så er det Nationalbankens vurdering, at resultatet bliver ganske fredeligt. Umiddelbart skulle man måske tro, at netop Nationalbanken ville være markant fortalere for størst mulig brug af kontanter. Fordi det er vores produkt, og fordi vi tjener penge på det (da en 100 kr.-seddel i hånden reelt er et rentefrit lån til Nationalbanken).

Men sådan er det ikke. Vi har tiltro til, at kontanterne, uanset hvad, har en fremtid. Og vi går i øvrigt ind for, at betalinger i al almindelighed følger med tiden og den teknologiske udvikling.